

BİBLİYOGRAFYA

1974 KOCAELİ SANAYİ REHBERİ

Hazırlayan : İzmit Ticaret ve Sanayi Odası

Dr. Nur AYTEKİN

İzmit Ticaret ve Sanayi Odası'nın 1974 yılı için hazırlanmış olduğu Kocaeli Sanayi Rehberi, bölgenin günümüzdeki durumu ve tarihî geçmişi hakkında bilgi veren bir rehber mahiyetini taşımaktadır.

Birinci bölümde Kocaeli sanayii tanıtılmaktadır. İlk başta Cumhuriyet öncesi ve daha sonra da Cumhuriyet sonrası Kocaeli sanayii konusunda bilgi verilmiştir. Cumhuriyet öncesi Kocaeli sanayi bölümünde; İzmit tersanesinin kuruluşu, bölgenin iktisaden önem kazanmasında rol oynayan Demiryollarının yapımı, Hereke dokuma fabrikası, çuha fabrikası ve kereste imalâthanelerinin yapımından ve öneminden kısaca bahsölmektedir. Ayrıca başlıcaları Adapazarı ve İzmit'de olmak üzere bölgenin mevcut 7adet un fabrikası, Yalova'da kurulan ilk ipek kâğıt fabrikası, Bursa'daki ipek üretiminin tarihçesi de bu bölümde ele alınıp işlenmektedir.

Cumhuriyet sonrası dönemde Kocaeli sanayii daha geniş kapsamlı olarak ele alınmış ve incelenmiştir. Bölgenin şehirleşme açısından son derece önemli olan iki faktöre sahip oluşu motorla elde olunan elektrik enerjisi ile su temin imkânlarından bahsölmüş ve 1927 sanayi sayımı sonuçlarının bölge itibarıyla gösterdiği özellikler anlatılmıştır. Ayrıca bölgenin işletme sayısı, cesameti, istihdam potansiyeli ve bunların Türk sanayiindeki yeri izah edilmiştir. Daha sonra 1964 sanayi sayımı sonuçları kamu ve özel sektör ayırımına

göre anlatılmıştır. İmalât sanayiinin sayım sonuçlarına göre üretimi, yaratılan katma değer, ücretler, istihdam durumu da bu bölümde yer almaktadır.

SEKA kâğıt fabrikası ile TPAO'mn kuruluşu olan İPRAŞ gibi iki büyük kompleksin bölge sanayündeki yeri ve petrol ürünleri etrafında genişleyen petro-kimya sanayiinin bölge içindeki önemi izah edilmiştir. Kocaeli bölgesinde sınaî gelişimde özellikle söz konusu kuruluşların ara ve yatırım malları ile tamlaşması doğrultusunda bir gelişme izlemiş olduğu da ifade edilmiştir. (Üçüncü kısım "Günümüz Kocaeli Sanayii" başlığı altında incelenmektedir. Önce bölge sanayii ile ilgili genel bulgular sıralanmaktadır. İmalât sanayiinin bazı alt sektörleri itibariyle il sanayünün yurt-içi yeri belirlenmekte, Türkiye'nin en büyük 100 kuruluşundan 14'ünün bu bölgede yer aldığı, ayrıca bölgenin Türk sanayi ürünleri ihraçatındaki payının % 10'u bulunduğu anlatılmaktadır. Bölgenin üretimi ve Türk imalât sanayii üretimindeki yeri de izah olunmaktadır. İmalât sanayiinin bileşimi yüzdeler itibariyle verilmektedir. En yüksek oran % 75.71 ile ara mallardadır. Bölgenin istihdam durumu 1967-1973 devresi içinde incelenmekte ve çalışanların yıllar itibariyle kaydettiği artış gösterilmektedir. Çalışanlara ödenen ücretler başlığı altında ise bölgedeki ücretler ve asgarî ücretler toplam değerler olarak ifade edülmekte, ücretin üretimde ve diğer işlerde çalışanlar arasında bölünüşü ve 1967-1973 devresi itibariyle izlediği artış seyri gösterilmektedir.

Sabit sermaye yatırımları tesbit edilen 10 kritere göre imalât sanayiinde şu başlıklar altında incelenmektedir:

- 1 — İstihdam
- 2 — Ücretler (Bin TL.)
- 3 — Üretimde çalışanların ortalama saat ücreti (TL.)
- 4 — Vardiya sayısı
- 5 — Tüketilen elektrik (Bin Kwh)
- 6 — Muharrik güç (Bin bg.)
- 7 — Üretim (Bin TL.)
- 8 — Satışlar ve bağlı ünitelere devirler (Bin TL.)
- 9 — Stok devir sürati (Ortalama)
- 10 — Yatırımlar (Bin TL.)

İmalât sanayiinin etkenlik durumu başlığı altındaki incelemelerde, Kocaeli imalât sanayiinde yaratılan toplam katma değer, input ve output değerleri ve emek prodüktivitesi rakkamları yer almıştır. Ayrıca sektörler itibariyle çalışanların niteliklerine göre dağılımı 1973 yılı için tablo halinde gösterilmiştir. Niteliklere göre ayırımında ve diğer işlerde çalışanlar olarak ikili bir ayırım yapılmış ve çalışanların sektörler itibariyle dağılımında yüksek seviyedeki elemanlar, orta seviyedeki elemanlar, ustabaşı, usta ve yetişkin işçiler, düz yani vasıfsız işçiler ve toplam değerler verilmiştir. Çalışanların vasıfları itibariyle bölünüşünü gösteren bu tablo bölgenin insangücü yapısını ortaya koyması bakımından çok yararlıdır. Yine 1973 yılı itibariyle Kocaeli imalât sanayiinin 10 kritere göre değerlendirildiği bir diğer tabloda sektörlerle göre istihdam, ücret (TL.), üretimde çalışanların ortalama saat ücreti (TL.), vardiya sayısı, tüketilen elektrik (Kwh), muharrik güç (B.G.), üretim (TL.), satışlar ve bağlı ünitelere devirler (TL.), stok devri sürati, yatırımlar (TL.) gösterilmiştir.

1973 yıl-ıçı sabit sermaye yatırımları, imalât sanayii etkenlik durumu, elektrik enerjisi tüketimi de tablolar halinde gösterilmiştir. Kocaeli imalât sanayiinin alt sektörler itibariyle değerlendirilmesinin yapıldığı bölümde bölgedeki 11 sanayi dalı sırasıyla değerlendirilmiştir. Her sanayi dalı için temel alınan 10 kritere göre bir inceleme yapılmış ve etkenlik tabloları verilmiştir.

(1) Gıda-İçki-Tütün Sanayii : 27 işletmenin faaliyet gösterdiği bu sanayi kolunda yer alan işletmelerin küçük-orta-büyük olmak üzere ilin başlıca sanayi toplanma merkezlerine göre dağılımı gösterilmiştir.

(2) Dokuma Sanayii : Ağırılık merkezi Hereke olan dokuma sanayiinde 4 kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan 3 tanesi ise Hereke'dedir.

(3) Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii : Tümü merkezde olmak üzere 7 kuruluşun yer aldığı bu sanayi dalında faaliyet gösteren işletmelerden 5 tanesi mobilya sanayii ile ilgilidir.

(4) Kâğıt - Kâğıt Ürünleri ve Basım Sanayii Türkiye kâğıt üretiminin % 67,51'ni sağlayan bu bölgede toplam 14 kuruluş yer almaktadır. Bu sektörde istihdam edilenlerin % 96'sı büyük kuruluş-

larda çalışmaktadır. Her 10 kişiden 9'unun üretimde çalıştığı Kâğıt-Kâğıt Ürünleri ve Basım Sanayiinde, Kocaeli imalât sanayiinde çalışanların % 20,32'si istihdam edilmektedir. Çalışanların % 4,2'si yüksek vasıflı elemanlardan oluşmaktadır. Kocaeli kâğıt sanayiinin temelini dev bir kamu kuruluş olan SEKA oluşturmaktadır. 5000'nin üstünde işçi çalıştıran bu kuruluş bölgede yan ve entegre sanayi doğmasına yol açarak Kocaeli'nin ikinci büyük sanayi kompleksini yaratmıştır.

(5) Kimya Sanayii : Türkiye üretiminin % 24,8'ini, Kocaeli toplam sanayi üretiminin yarısını oluşturan Kimya sanayü bölgenin en gelişmiş alt sektörüdür. Toplam 25 kuruluştan oluşmakla birlikte üretim itibariyle ağırlık 19 büyük kuruluşta toplanmaktadır. Toplam Kocaeli imalât sanayiinde çalışanların % 25,11'i Kimya sanayiinde istihdam edilmekte ve bölgede yaratılan katma değer % 44'ü bu kola ait bulunmaktadır.

(6) Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi : Toplam 13 kuruluştan oluşan bu sanayi dalında mevcut kuruluşlardan 7 tanesi büyük kuruluş mahiyetindedir.

(7) Metal Ana Sanayii : Bu dalda 20 kuruluş faaliyet göstermekte, bunların 13 tanesi cesamet itibariyle büyük kuruluşlar kategorisine dahil bulunmaktadır.

(8) Metal Eşya Sanayii : Metal eşya sanayiinde çoğunulğu orta büyüklükte olmak üzere 13 kuruluş oluşturmaktadır.

(9) Makina Sanayii : 1059 kişinin 5 kuruluşta istihdam edildiği bu kolda en büyük istihdam merkezleri Yarımca ve Çayyova bölgesidir.

(10) Elektrik Makinaları, Âletleri ve Cihazları Sanayii : 4'ü büyük olmak üzere 5 kuruluştan oluşan bu sanayi dalında 3252 kişi istihdam edilmektedir.

(11) Taşıt Araçları Sanayii : 9 kuruluşun faaliyet gösterdiği taşıt araçları sanayii toplam 2502 kişiye istihdam imkânı sağlamaktadır. Çalışanların % 81'i Çayyova, % 19'u Derince ve İzmit bölgesindeki kuruluşlarca istihdam edilmektedir.

Bölgede yer alan sanayi dallarının tanıtımından sonra I. bölümün sonunda İngilizce özet kısmı yer almaktadır. Bu kısımda Ko-

caeli sanayinin bugünkü durumu, imalât sanayii üretimi ve sektörler itibariyle işletme sayı ve cesametleri verilmektedir. Ayrıca işçi sayıları ve yıllar itibariyle kaydettiği artışlar, ücretler, sabit sermaye yatırımları, 10 kritere göre imalât sanayii ve etkenlik tabloları özet şeklinde sunulmuştur. Rehberin II. bölümü Türkçe ve İngilizce olmak üzere birer sayfalık kullanılışı ile ilgili izahdan teşekkül etmektedir. III. bölüm, bölgedeki sanayi dallarında faaliyet gösteren firmalarla ilgili bilgilerden oluşan bir rehberdir. Bu bölümde Kocaeli sanayi bölgesinde yer alan bütün kuruluşlar önce sektörlerine ve sonra da alt sektörlerine göre sınıflandırılmış, her sektörde üretilen mamullerin listesi verilmiştir. Her bir firma için Türkçe ve İngilizce izahlı olarak firma unvanı, oda sicil no., kuruluş yılı, personel sayısı ve üretilen mamuller gösterilmiş ayrıca fabrika ve merkez adresleri verilmiştir.

Rehberde yer alan sanayi dalları şunlardır :

- (1) Gıda - İçki - Tütün Sanayii
Üretilen mamul sayısı 25'dir.
— Gıda maddeleri sanayii - 39 kuruluş mevcuttur.
— İşçi sanayii - 1 kuruluş mevcuttur.
— Tütün Sanayii - 1 kuruluş mevcuttur.
- (2) Dokuma - Deri ve Deri Mamulleri Sanayii
Üretilen mamul sayısı 9'dur.
— Dokuma sanayii - 6 kuruluş mevcuttur.
— Deri ve Deri Mamulleri Sanayii - 2 kuruluş mevcuttur.
- (3) Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii
14 çeşit mamul üretilmektedir.
— Ağaç ürünleri sanayii (mobilya hariç) 3 kuruluş mevcuttur.
— Ağaç mobilya sanayii - 4 kuruluş mevcuttur.
- (4) Kâğıt ürünleri ve Basım Sanayii
45 çeşit mamul üretilmektedir.
— Kâğıt ve kâğıt ürünleri imali sanayii - bu sanayi dalında 11 kuruluş bulunmaktadır.
— Basım ve ilgili sanayii - 11 kuruluş yer almaktadır.
- (5) Kimya Sanayii - Petrol - Kömür - Kauçuk ve Plastik Ürün-

- leri Sanayii, 114 çeşit mamul üretilmektedir.
- Ana kimya sanayii
17 kuruluş mevcuttur.
 - Diğer kimyasal ürünler sanayii
5 kuruluş mevcuttur.
 - Petrol rafinerileri
1 kuruluş mevcuttur.
 - Çeşitli petrol türemeleri
9 kuruluş mevcuttur.
 - Lâstik Ürünleri Sanayii
2 kuruluş mevcuttur.
 - Plâstik ürünleri sanayii
8 kuruluş mevcuttur.
- (6) Taş ve Toprağa Dayalı Sanayii
22 çeşit mamul mevcuttur.
- Çanak, çömlek, çini, porselen ve sıhî tesisat malzemesi,
sanayii 2 kuruluş mevcuttur.
 - Cam ve camdan mamul eşya sanayii - 5 kuruluş mevcuttur.
 - Çimento - taş ve toprağa dayalı diğer sanayi - 9 kuruluş
mevcuttur.
- (7) Metal Ana Sanayii
78 çeşi mamul üretilmektedir.
- Demir, çelik, metal ana sanayii - 20 kuruluş mevcuttur.
 - Demir - çelik dışında metal ana sanayii - 4 kuruluş mev-
cuttur.
- (8) Metal Eşya Sanayii
63 çeşit mamul üretilmektedir. 24 kuruluş mevcuttur.
- (9) Makine Sanayii
16 çeşit mamul üretilmektedir. 3 kuruluş mevcuttur.
- (10) Elektrik Makinaları Âletleri ve Cihazları Sanayii
19 çeşit mamul üretilmektedir. 6 kuruluş mevcuttur.
- (11) Taşıt Araçları Sanayii
33 çeşit mamul üretilmektedir. 9 kuruluş mevcuttur.
- (12) Diğer İmalât Sanayii

caeli sanayinin bugünkü durumu, imalât sanayii üretimi ve sektörler itibariyle işletme sayı ve cesametleri verilmektedir. Ayrıca işçi sayıları ve yıllar itibariyle kaydettiği artışlar, ücretler, sabit sermaye yatırımları, 10 kritere göre imalât sanayii ve etkenlik tabloları özet şeklinde sunulmuştur. Rehberin II. bölümü Türkçe ve İngilizce olmak üzere birer sayfalık kullanılışı ile ilgili izahdan teşekkül etmektedir. III. bölüm, bölgedeki sanayi dallarında faaliyet gösteren firmalarla ilgili bilgilerden oluşan bir rehberdir. Bu bölümde Kocaeli sanayi bölgesinde yer alan bütün kuruluşlar önce sektörlerine ve sonra da alt sektörlerine göre sınıflandırılmış, her sektörde üretilen mamullerin listesi verilmiştir. Her bir firma için Türkçe ve İngilizce izahlı olarak firma unvanı, oda sicil no., kuruluş yılı, personel sayısı ve üretilen mamuller gösterilmiş ayrıca fabrika ve merkez adresleri verülmüştür.

Rehberde yer alan sanayi dalları şunlardır :

- (1) Gıda - İçki - Tütün Sanayii
Üretilen mamul sayısı 25'dir.
— Gıda maddeleri sanayii - 39 kuruluş mevcuttur.
— İşçi sanayii - 1 kuruluş mevcuttur.
— Tütün Sanayii - 1 kuruluş mevcuttur.
- (2) Dokuma - Deri ve Deri Mamulleri Sanayii
Üretilen mamul sayısı 9'dur.
— Dokuma sanayii - 6 kuruluş mevcuttur.
— Deri ve Deri Mamulleri Sanayii - 2 kuruluş mevcuttur.
- (3) Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii
14 çeşit mamul üretilmektedir.
— Ağaç ürünleri sanayii (mobilya hariç) 3 kuruluş mevcuttur.
— Ağaç mobilya sanayii - 4 kuruluş mevcuttur.
- (4) Kâğıt ürünleri ve Basım Sanayii
45 çeşit mamul üretilmektedir.
— Kâğıt ve kâğıt ürünleri imali sanayii - bu sanayi dalında 11 kuruluş bulunmaktadır.
— Basım ve ilgili sanayii - 11 kuruluş yer almaktadır.
- (5) Kimya Sanayii - Petrol - Kömür - Kauçuk ve Plastik Ürün-

- leri Sanayii, 114 çeşit mamul üretilmektedir.
- Ana kimya sanayii
17 kuruluş mevcuttur.
 - Diğer kimyasal ürünler sanayii
5 kuruluş mevcuttur.
 - Petrol rafinerileri
1 kuruluş mevcuttur.
 - Çeşitli petrol türemeleri
9 kuruluş mevcuttur.
 - Lâstik Ürünleri Sanayii
2 kuruluş mevcuttur.
 - Plâstik ürünleri sanayii
8 kuruluş mevcuttur.
- (6) Taş ve Toprağa Dayalı Sanayii
22 çeşit mamul mevcuttur.
- Çanak, çömlek, çini, porselen ve sıhâ tesisat malzemesi,
sanayii 2 kuruluş mevcuttur.
 - Cam ve candan mamul eşya sanayii - 5 kuruluş mevcuttur.
 - Çimento - taş ve toprağa dayalı diğer sanayi - 9 kuruluş
mevcuttur.
- (7) Metal Ana Sanayii
78 çeşi mamul üretilmektedir.
- Demir, çelik, metal ana sanayii - 20 kuruluş mevcuttur.
 - Demir - çelik dışında metal ana sanayii - 4 kuruluş mev-
cuttur.
- (8) Metal Eşya Sanayii
63 çeşit mamul üretilmektedir. 24 kuruluş mevcuttur.
- (9) Makine Sanayii
16 çeşit mamul üretilmektedir. 3 kuruluş mevcuttur.
- (10) Elektrik Makinaları Âletleri ve Cihazları Sanayii
19 çeşit mamul üretilmektedir. 6 kuruluş mevcuttur.
- (11) Taşıt Araçları Sanayii
33 çeşit mamul üretilmektedir. 9 kuruluş mevcuttur.
- (12) Diğer İmalât Sanayii

4 çeşit imalât mevcuttur. 2 kuruluş faaliyet göstermektedir.

IV. Bölümünde mamuller ve firmaların listesi yer almaktadır.

Bu bölümde Kocaeli sanayi bölgesinde üretilen mamullerin listesi ve kod numaraları alfabetik sıra ile verilmekte, daha sonraki kısımda ise rehberde yer alan firmalar firma numaraları ve sahife numaraları ile belirtilmektedir.

V. Bölüm Kocaeli'deki parasal kurumlar ve bankalar başlığını taşımaktadır.

VI. ve son bölüm özel tanıtıcı bölümdür. Kocaeli sanayi bölgesindeki çeşitli sanayi kuruluşları ile ilgili reklâm mahiyetini taşıyan kısa bilgileri ihtiva etmektedir.